

9.5.2017/GS

YLEISTÄ HUOMIOITAVAA LUOTTAMUSHENKILÖIDEN VALINNASSA**YLEISTÄ**

Kaupunginhallituksen lisäksi valiokuntien jäsenet valitaan kesäkuussa pidettävässä valtuuston kokouksessa. Kuntalain (410/2015) 32 §:n mukaan toimielimen jäsenet valitaan valtuuston toimikaudeksi, jollei valtuusto ole päättänyt, että heidän toimikautensa on valtuuston toimikautta lyhyempi. Valtuusto voi siis päättää toimielinten toimikauden pituudesta. Perinteisesti lautakunnat on asetettu valtuuston toimikautta vastaavaksi ajaksi. Ottaen huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon mahdollisen siirtymisen maakuntahallintoon vuoden 2019 alusta on hallintosääntöuudistuksen ohjausryhmässä keskusteltu toimialakohtaisten valiokuntien asettamisesta kahdeksi vuodeksi, eli 2017 – 2019, jolloin vastaavat valtuuston puheenjohtajiston ja kaupunginhallituksen toimikautta.

Valtuusto tai muu valinnan suorittava toimielin valitsee jäseniksi valituista toimielimen puheenjohtajan ja tarpeellisen määrän varapuheenjohtajia. Heidät valitaan samassa vaalitoimituksessa.

Kaupungin hallintosäännön § 18;17 mukaan kaupunginhallitus nimeää edustajat kuntayhtymien yhtymäkokouksiin, yhteisöjen ja säätiöiden hallintoelimiin ja niiden tilintarkastajiksi silloin, kun kaupungilla asianomaisten sääntöjen tai sopimusten mukaan on siihen oikeus. Näin ollen kaupungin edustajien valitseminen kuntayhtymien ym. hallintoelimiin valmistellaan uuden kaupunginhallituksen ensimmäiseen kokoukseen.

Tämän selostuksen liitteenä jaetaan Kuntaliiton yleiskirje 11/2017 (24.4.2017), jossa on hyvin kattavasti selostettu vaalikelpoisuudesta kaupunginhallitukseen, valiokuntiin ym. toimielimiin, tasa-arvolain soveltamisesta, vaalimenettelystä, neuvotteluista luottamushenkilöpaikkoja jaettaessa jne.

Esityslistan yksittäisten asioiden kohdalla mainitaan luottamuselintä koskevat erityisvaatimukset, mutta yleisesti valmistelussa on lähdetty siitä, että valinnoissa huomioidaan automaattisesti yleiskirjeessä mainitut, esim. vaalikelpoisuusmääräykset.

SUOSTUMUS LUOTTAMUSTEHTÄVÄN VASTAANOTTAMISEEN

Luottamustoimeen voidaan valita vain henkilö, joka on suostunut ottamaan toimen vastaan (kuntalain § 70.1). Suostumus on annettava ennen kuin henkilö valitaan luottamustoimeen. Kuntaliitto suosittelee ottamaan kaikki suostumukset kirjallisina, jolloin annettu suostumus voidaan tarvittaessa näyttää toteen. Suostumuslomake löytyy luottamushenkilöiden extranetissä. Lomake on toimitettu valtuustoryhmien puheenjohtajille/neuvotteluja käyville henkilöille, joiden on huolehdittava suostumusten saamisesta ennen luottamuselinten asettamista. Mikäli asianmukaisia suostumuksia ei ole saatu vaalipäätösten täytäntöönpanoon ei voida ryhtyä.

TASA-ARVOLAKI

Toimielimiä valittaessa on otettava huomioon myös tasa-arvolain säännökset. Kunnallisten toimielinten valintaa koskee tasa-arvolain 4 a §, jonka mukaan *”...kunnallisissa ja kuntien välisen yhteistoiminnan toimielimissä lukuun ottamatta kunnanvaltuustoja tulee olla sekä naisia että miehiä kumpiakin vähintään 40 prosenttia, jollei erityisistä syistä muuta johdu.”*

Tasa-arvovaatimus koskee **erikseen varsinaisia jäseniä ja varajäseniä**, eli lain mukaisen kiintiön on toteuduttava sekä varsinaisten että varajäsenten kohdalla. Sen sijaan laki ei vaadi, että varsinaisen jäsenen ja hänen henkilökohtaisen varajäsenensä olisi oltava samaa sukupuolta. Myöskään puheenjohtajistoa vaatimus ei erikseen koske.

Kuntalain 30 §:n mukaisia toimielimiä ovat kaupunginhallitus, lautakunnat /valiokunnat ja toimikunnat sekä jaostot. Tasa-arvolain mukainen vaatimus sukupuolten edustuksesta koskee myös **kunnan päätöksiä**, joilla se valitsee edustajiaan kuntayhtymien toimielimiin. Kuntaenemmistöisessä yhtiössä on usein myös yksityisiä omistajia, joilla on oikeus saada edustuksensa yhtiön hallitukseen tai muuhun toimielimeen. Tasapuolisuusvaatimus kohdistuu tässä tapauksessa vain kuntaa tai kuntia edustaviin jäseniin (PeVL 25/1994 vp).

Tasa-arvovaatimus koskee siis käytännössä myös kuntien välisiä toimielimiä, joihin jokainen kunta valitsee omat jäsenensä, esim. kuntayhtymän yhtymävaltuusto ja edellyttää näin ollen ennakolta käytäviä neuvotteluja.

Erikokoisissa toimielimissä on oltava naisia ja miehiä seuraavasti:

Jos toimielimen jäsenmäärä on neljä, naisia ja miehiä on oltava kumpiakin kaksi. Vastaavasti toimielimen jäsenmäärän suurentuessa luvut ovat 5 (jäsenmäärä) – 2 (naisia ja miehiä vähintään), 6-3, 7-3, 8-4, 9-4 jne. Kolmejäsenisessä toimielimessä kiintiö ei voi toteutua, vaan yksi toisen sukupuolen edustaja on riittävä.

Tasa-arvolain vaatimuksista **poikkeamiseen on oltava erityinen syy**, joka on tarpeen kirjata valintapäätökseen.

SIDONNAISUUSILMOITUKSET

Uuden kuntalain (§ 84) mukaan kunnan eräiden luottamushenkilöiden, kuten kaupunginhallituksen, yhdyskuntavaliokunnan ja rakennusvaliokunnan jäsenten ja varajäsenten sekä valtuuston ja valiokuntien pj:n ja varapj:n on ilmoitettava julkisesti sidonnaisuuksistaan. Sidonnaisuusilmoitus on tehtävä johtotehtävistä sekä luottamustoimista elinkeinotoimintaa harjoittavissa yrityksissä ja muissa yhteisöissä, merkittävästä varallisuudesta sekä muistakin sidonnaisuuksista, joilla voi olla merkitystä luottamustehtävien hoitamisessa. Ilmoitus on tehtävä kahden kuukauden kuluessa siitä, kun henkilö on tehtäväänsä valittu. Sidonnaisuusilmoitus tehdään tarkastuslautakunnalle, joka valvoo ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuuston tiedoksi. Kunnan on pidettävä sidonnaisuuksista rekisteriä

yleisessä tietoverkossa, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu. Sidonnaisuusilmoitusten käytännön tekemiseen palataan myöhemmin.

LOPUKSI

Koska luottamushenkilöiden nimeäminen on luonteeltaan puhtaasti poliittinen kysymys ja neuvotteluasia sitä koskeva viranhaltijavalmistelu on lähinnä valittavien luottamuselinten kuvausta. Valmistelu ei siis sisällä nimiehdotuksia ja tämän vuoksi vastuu esim. valittavan vaalikelpoisuudesta on hyvin pitkälle neuvotteluja käyvillä poliittisilla ryhmillä ja valtuustolla. Siksi mahdolliset epäselvyydet on hyvä selvittää jo etukäteen. Vaalikelpoisuusasiaan on usein hankala ottaa kantaa itse vaalikokouksessa valtuustossa. Vastuu luottamushenkilöiden suostumuksista ennen henkilön valintaa luottamustehtävään on myös neuvotteluja käyvien ryhmien ja luottamustoimielinpaikkojen vastuuhenkilöillä. Vaalin jälkeen kaupunginhallitus tarkistaa valtuuston päätösten laillisuuden täytäntöönpanon yhteydessä.

Kauniaisissa käytäntönä on aikaisemmin ollut, että valtuustolle on ennakolta toimitettu poliittisten ryhmien laatima ehdotus valinnoiksi ja se on toiminut pohjaehdotuksena valtuuston käsittelylle.

Liitteenä: Kuntaliiton yleiskirje 11/2017